

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI

TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2025/2026-23)

1 ARALIK DÜNYA AIDS GÜNÜ (2025)

Edinsel İmmün Yetmezlik Sendromu (AIDS) İnsan İmmün Yetmezlik Virüsü (HIV) nedeni ile oluşan bulaşıcı bir hastalıktır. HIV vücudun beyaz kan hücrelerini hedef alarak bağışıklık sistemini zayıflatır: Bu durum bulaşıcı hastalıkların ve bazı kanser türlerinin ortaya çıkmasını kolaylaştırır.¹ AIDS, virüse bağlı gelişen enfeksiyon yanı sıra buna bağlı olarak bağışıklık sisteminin bozulduğu ve fırsatçı enfeksiyonların başladığı dönemlerin tamamına verilen isimdir.²

HIV/AIDS halen küresel boyutta önemli bir halk sağlığı sorunu olarak kabul edilmekte olup, bugüne kadar dünyada yaklaşık 41 milyon kişide HIV enfeksiyonu tanımlanmıştır. Sadece 2024 yılında, yaklaşık 1,3 milyon kişi HIV enfeksiyonuna yakalanmış ve tahmini 630.000 kişi HIV ile ilişkili nedenlerden ölmüştür. Hastalık en çok Afrika kıtasını etkilemektedir.¹ Türkiye’de 1985 yılından 07 Kasım 2024 tarihine dek doğrulama testi yapıp bildirim yapılan toplam HIV pozitif 45.835 kişi ve 2.438 AIDS olgusu olduğu bilinmektedir: Enfekte vakaların yaklaşık %16’sı ve AIDS olgularının yaklaşık %10’u yabancı uyrukludur. 2024 yılında HIV/AIDS olgu sayısı 1567 olup, aynı yıl içinde HIV/AIDS nedeni dokuz ölüm gerçekleşmiştir.³

İnsan İmmün Yetmezlik Virüsü, kadın haznesi (vajinal bölge) sıvısı, erkek boşalma öncesi ve boşalma sıvısı (semen), erkek veya kadın kalın barsak sonu (rektal bölge) sıvısı, kan ve anne sütünde bulunmaktadır. Bu nedenle HIV, vajinal cinsel ilişki, anal cinsel ilişki, damar içi uyuşturucu madde kullanımı sırasında ve gebelikte, doğumda ve emzirme döneminde anneden bebeğe bulaşabilmektedir. Ancak sosyal yaşamda hasta kişiler ile ilişkiler HIV’in bulaşması açısından sorun taşımaz.⁴ HIV/AIDS:

- Sosyal öpüşmek,
- Sarılmak,
- Tükürük,
- Göz yaşı,
- Ter
- Ortak tuvalet kullanımı
- Ortak tabak kullanımı,
- Hava yoluyla kişiden kişiye bulaşmaz.³

HIV bulaştığı kişilerde enfeksiyonun evresine göre farklı belirtiler gösterir. Virüs kişiye bulaştıktan sonra özellikle ilk birkaç ayda daha kolay yayılır. İlk birkaç hafta kişide herhangi bir belirti görülmeyebileceği gibi ateş, baş ağrısı, boğaz ağrısı, döküntü gibi grip benzeri belirtiler gözlenebilir. İlerleyen dönemlerde ise kilo kaybı, ateş, ishal gibi belirtiler görülmektedir.²

İnsan İmmün Yetmezlik Virüsü enfeksiyonu önlenemez bir hastalıktır. Hastalığı tamamen ortadan kaldıracak bir tedavi olmasa da hastalık eldeki ilaçlar ile kontrol edilebilir, kronik bir sağlık sorunu olarak takip edebilir.¹

¹ [İnternet] WHO, HIV and AIDS, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/hiv-aids> Erişim Tarihi: 30.11.2025

² [İnternet] CDC, About HIV, <https://www.cdc.gov/hiv/about/index.html> Erişim Tarihi: 30.11.2025

³ [İnternet] https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/bulasici-hastaliklar-ve-erken-uyari-db/Dokumanlar/Istatistikler/Ek_HIV-AIDS_Istatistikleri.pdf?utm Erişim Tarihi: 30.11.2025

⁴ [İnternet] CDC, How to HIV Spreads, <https://www.cdc.gov/hiv/causes/index.html> Erişim Tarihi: 30.11.2025

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2025/2026-23)

HIV/AIDS'den korunmak için aşağıdaki önlemler yararlıdır:^{1,5}

- Erkekseniz sünnet olmak,
- Cinsel ilişki sırasında (erkek veya kadın) prezervatif kullanmak,
- HIV ve diğer cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar için test yaptırmak,

Kendisinde veya eşinde HIV şüphesi veya HIV varsa, test yaptırmak ve gebelik, doğum ve lohusalık süreçlerini mutlaka konunun uzmanları ile birlikte takip etmek gereklidir.

Son 15 yılda HIV enfeksiyonu ve AIDS'a bağlı ölümlerde önemli azalmalar sağlanmış ise de sadece 2024 yılında 1,3 milyon civarı yeni enfeksiyon oluşması önleme hizmetlerinin yeterli olmadığına işaret etmektedir. Hastalık ile mücadelede ana ilke korunmak olsa da, önlenememiş enfeksiyonlarda Lenakapavir gibi uzun etkili HIV profilaksisi sağlayan ilaçlar ile hastalık kontrol altına alınabilir. Bu noktada hizmetlerinin erişilebilirliği, yaygınlığı ve ilacın fiyatlandırma düzenlemeleri önem arz etmektedir.⁶ Küresel düzeyde HIV ve AIDS'a karşı mücadele ciddi finansal imkanlar gerektirmektedir. Öte yandan uluslararası bağışçıların finansman kesintileri nedeni ile küresel HIV/AIDS mücadelesini zorlaştırmış ve HIV'i önleme hizmetleri önemli biçimde aksamıştır; koruyucu halk sağlığı hizmetleri geri plana itilmiştir. Eş zamanlı olarak, LGBTİ bireylere dönük, toplumsal cinsiyet kimliği ve madde kullanımını suç kabul eden yasaların artışı, bu grupların sağlık hizmetlerine erişimini engelleyerek eşitsizliği daha da derinleştirmiştir. Bu nedenle, her yıl 1 Aralık'ta toplumlarda HIV/AIDS konusundaki farkındalığı artırmak için kutlanan **Dünya AIDS Günü'nün 2025 yılı teması "Kesintilerin üstesinden gelmek, AIDS yanıtını dönüştürmek"** olarak seçilmiştir.⁶

AIDS'in 2030 yılına kadar sona erdirilmesi amaçlı Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi'ne ulaşmak için ülkelerin HIV/AIDS mücadele programlaması ve finansmanında köklü değişiklikler yapması gereklidir. Eşitsizliklerin azaltılması, incinebilir grupların haklarının korunması ve HIV hizmetlerine erişimin güçlendirilmesi konusunda güçlü siyasi liderlik kritik önem taşımaktadır.⁷

HIV/AIDS'in 2030 yılına kadar durdurulması hedefi için güçlü ve sürdürülebilir bir politik kararlılık, uluslararası iş birlikleri ve insan-hakları-merkezli yaklaşımlar desteklenmelidir.⁷

8

⁵ [Internet] CDC, Preventing HIV, <https://www.cdc.gov/hiv/prevention/index.html> Erişim Tarihi: 30.11.2025

⁶ [Internet] <https://www.unaids.org/en/UNAIDS-global-AIDS-update-2025?utm> Erişim Tarihi: 30.11.2025

⁷ [Internet] <https://www.unaids.org/en/2025-world-aids-day> Erişim Tarihi: 30.11.2025

⁸ [Internet] <https://bianet.org/haber/bugun-1-aralik-dunya-aids-gunu-288710> Erişim Tarihi: 30.11.2025